

EN LØVETANNHISTORIE

Monologforestilling av ÆLING

Jeg så opp mot månen i går kveld. Tenkte tilbake på utsikten jeg hadde fra barndomsrommet mitt. Vi bodde midt i skogen og jeg følte meg litt som en Disney-prinsesse med alle dyrene som besøkte oss på morgningen. Vi hadde vel også en rev på et tidspunkt. En med litt for stor appetitt for kattemat. Så reven elsket jo oss - det gjorde ikke katta

Pappa, han var ikke den skarpeste, men svært karismatisk av seg. Dere hadde likt han! Mamma var sjenert, men det var på sitt vis ganske sjarmerende det også.

Lillebror var blant de bedre i sport, og jeg var dyktig i musikk og teater. Så selv om ikke foreldrene våre hadde utmerket seg på samme måte, var både jeg og broren min talentfulle.

Dette var spesielt pappa stolt over - for han var selv aldri noe flink på skolen. Han var dyslektiker og et klassisk mobbeoffer. Så oss skulle det bli noe av. Og når lærere og andre så talentet vårt, ble det også forventet mer av oss fra deres side også.

Men jeg og broren min responderte ulikt på denne forventningen. Jeg lyttet lydig etter hva pappa og hva verden forventet av meg, mens broren min mistet interesse for skole og sport, og tok steget unna. Og konsekvensene av disse reaksjonsmønstrene er grunnlaget for hemmeligheten jeg har båret de siste 20 årene.

Vi er løvetannbarn...

Med flat hånd (Slå hardere)

Premissene for livet vårt var lagt - vi skulle ha høye karakterer på skolen. Og ifølge pappa skulle vi vise lydighet og stor respekt ovenfor foreldre våre, til tross for at dette gikk på bekostning av våre egne grenser. For eksempel husker jeg at mamma elsket å erte meg når jeg kom i puberteten. Det gir veldig mening, fordi jeg ble jo så utrolig rød i kinna fordi jeg ble så flau. Og jeg husker hun hele tiden ertet og spurte om jeg hadde fått hår på tissen. Det er jo bare å le av. Og hun gjorde vitsen bedre ved at hun dro av meg badeshortsen foran søskenbarnet mitt og tante - Erta: «Har du hår på tissen enda eller?». Og dette er jo så uskyldig og morsomt altså – virkelig. Men jeg var bare for ung til å skjønne det. For, barnslig som jeg var så dro jeg fort på meg badebuksa igjen og ble skikkelig sinna på mamma. Og jeg vet selv. At det var helt uakseptabelt å bli så sinna for dette! Og pappa gjorde bare det som trengtes – truet meg inn i bilen for å jules. Jeg må jo behandle foreldrene mine med respekt – de vet mer enn meg!

Og jeg og broren min var svært rampete barn. Så juling i bilen hadde blitt en vane fra oppveksten. Jeg husker at vi slet med å sitte stille og nyte naturen under pappas påtvinge norgesferie i varm innelukket bil. Fyfaen for en fjellutsikt – og tenkt da at.. Ja.. At jeg og broderen heller valgte å krangle enn å følge med på naturen. Men vi var ikke noe bedre hjemme – og hadde ikke pappa følt at poenget hans kom frem, dirket han ut nøkkelen på rommet vårt og julet oss for å ønske oss vekk fra konflikten. Men det var for vårt eget beste. Lillebroren min stoppet døren på annet vis engang, men da slo pappa inn døra med hammer, hahaha. Er ikke det sykt? Det kaller jeg dedikasjon!

Uansett hvor vi var, ble vi forfulgt. Men tiden som var hjemme, skulle brukes fornuftig til lekser og skolearbeid. Hvis ikke ville vi bli «dasskjørere» - hele gjengen, ikke sant? Og vi hadde det ikke vondt hjemme. For alle videoene vi ble vist på skolen fremmet knuste ølglass, knyttnever og blod - slik var det jo absolutt ikke. Ikke når vi var unge - pappa slo med flat hånd. Og jeg gruet meg nødvendigvis ikke for å dra hjem heller - for hjemme kunne jeg synge og være kreativ, uten å bli mobbet for det. Men om jeg isåfall skulle føle behovet for å si ifra, så hadde jeg ikke turt... for...

«Om noen forteller at mamma drikker så skal du få så mye juling at du ikke kan sitte på en uke»

«Jeg er lydig. Jeg er flink på skolen. Jeg skal arbeide hardt. Det har jeg lovet. !!!» x4

Men jeg klarer bare ikke å holde sinne inni meg - broren min er enda verre.

Han glapp til og med engang og ble sinna i offentligheten - da hentet pappa bjørkeris for å bevise hvor hardt vi kunne ha hatt det. Broren min dyttet til og med pappa vekk når det var min tur - mens jeg er bare feig å så på hans doble runder. Jeg er feig. Jeg er ikke en bra storebror. Ingen vil elske meg mer enn hva pappa gjør - for han ser jo oss. Han gjør jo dette fordi han elsker oss.. Ikke sant?? Ikke sant?

Jeg forstod ikke min egen situasjon før jeg fikk meg kjæreste på videregående. Hun og familien tok meg inn til seg. Dette var første gang jeg følte på ubetinget kjærlighet. De gangene jeg gjorde feil, så hjalp de meg med å rette det opp igjen. Jeg stod ikke alene når jeg ikke visste hvor å gjøre av meg. Foreldrene inviterte oss til å se film. Og jeg husker de inviterte meg når besteforeldrene kom over og var giret på å vise meg frem til resten av familien. De gav meg til og med en julegave i likhet med deres egne barn. «Du er en del av familien vet du». Jeg var ikke personen som gav hint om hvordan jeg hadde det hjemme, men jeg tror de forstod. Så de tok meg med på ting så ofte de kunne, og jeg fikk endelig oppleve litt avstand fra min egen familie. Jeg hadde det så bra... Så jeg ignorerte utviklingen som skjedde hjemme.

For hjemme... Så hadde lillebroren min stoppet helt å adlyde pappas forventninger for hvordan han skal leve livet sitt, og det ville jeg ikke være en del av. Men en dag så forelsket kjæresten min seg i en annen og forlot meg. Den dagen ble jeg sendt tilbake til livet jeg hadde prøvd å rømme fra – og jeg innså at jeg hadde latt broren min i stikken. Volden hadde eskalert og pappa brukte meg som sammenligningsgrunnlag.

«Du må jobbe hardt slik som Erling - han får til ting på skolen. Han har høye karakterer. Du må bli som broren din»

Broren min hatet meg, og brukte enhver sjanse til å kunne banke meg opp hvis han ikke fikk viljen sin. Pappa måtte skaffe meg en egen lås til og med, slik at ikke broren min skulle dirke opp døren min i likhet med hva pappa hadde gjort selv tidligere. Men likevel sov jeg med hjerte i halsen for at døren en natt skulle splintres.

Jeg følte meg tvunget til å ta side med pappa på grunn av hans beskyttelse.

Han mente at broren min hadde blitt slik på grunn av mamma – for det var hun som hadde lagt sine psykiske plager over på oss. Fortalt oss gang på gang hvordan hun planla å ta livet sitt. Og pappa slo hardt ned på dette og brukte sin heroiske redning av hennes tidligere selvmordsforsøk imot henne - og som fryktpropaganda om å ta barna fra henne i en skilsmisse sak. Men vi skal aldri snakke om at det var jeg som oppdaget henne i tide, eller hvordan dette opplevdes for meg den gang. Dette holder vi tyst om. Det er pappa vi må takke. Uten han er vi ingenting.

**Men broren min sloss hardt for seg selv og moren min, og en dag rant begeret over for faren vår.
Han dro broren min over sofakanten i nakkegrep og slo gjentatte ganger over neseryggen hans.**

«Stopp pappa - stopp! Han har lært det nå!! STOPP!!!»

Kroppen hans lå helt stille...

Var han død? ER HAN DØD??

Blodet hadde fylt sykurven til mamma. Øyeblikket føltes ut som en evighet. Men etter en stund hørte jeg broren min hulke. Han reiste seg uten å ense blodet som hadde fylt hele ansiktet hans og han gikk pent og lydig inn til rommet sitt.

Broren min forsvant den kvelden og politiet kom uforventet på døren. Jeg ble tatt inn til avhør på mitt eget barndomsrom... Mitt intime barndomsrom. Og det var nå eller aldri.... Jeg kan anmelde pappa...

Jeg puster dypt inn. Hele kroppen min skjelder og jeg er på kanten til å bryte ut i gråt. Men jeg skal være voksen - det er forventet av meg. Jeg tar motet til meg og ser betjenten i øynene.

«Det var hans skyld.... Pappa forsvarte seg bare... Det var broren min som angrep»

«Hadde du gjort det samme i lignende situasjon»

«Ja...»

**Jeg sov ikke på flere dager. Skammen fylte hele meg. Hva hadde jeg gjort mot min egen bror?
I det øyeblikket følte jeg meg ikke verdig til å leve - Jeg er et fælt menneske. Uelskbar. Feig.
Selv kjæresten min forlot meg for en annen og mamma sa seg enig med hennes valg.**

«For hvem kan elske en så stor drittsekk som deg?!»

Jeg strammet beltet rundt halsen. Tenkte å feste andre enden i vinduskarmen.

Nei... Nei... Jeg er ikke feig.... Jeg må få broren min vekk herifra først... Jeg må få han til å ta valget selv. Han vil jo aldri høre på meg. Jeg vet han har temperament til å kunne ta livet mitt. Men det gjør ikke noe... Så lenge jeg kan gjøre opp for min medskyld.

Så når brodærn endelig var tilbake, satt jeg opp en situasjon som fikk glasset til å velte. Men det kom aldri så mange slag til ansiktet mitt. For pappa hadde kommet løpende og holdt broren min fast. Jeg klarte ikke å tenke klart - jeg ble redd... så jeg... så jeg sparket fra.

Skyldfølelsen dryppet over ansiktet mitt i blod!!! Jeg er medskyldig i volden jeg alltid hadde hatet.

Jeg.... jeg så noe i øynene til broren min der han hang over meg. Et valg...

«Slipp han! Slipp han for faen!» skrek jeg og rev han ut av grepet til pappa.

Bruttern smalt kneet i trynet på meg og løp før pappa fikk tak i han.

Og som 16 år flyttet han hjemme ifra og måtte klare seg selv. Jeg flyttet til Oslo for studier.

Det utrolige er - til tross for hatet for både meg og faren min - søkte han tilbake til oss fra tid til annen. For livet slår så jævlig hardt - og når du overfylles av ensomheten fra en stusslig enmannshybel, så søker man nærhet fra familien - selv om familien ikke egner å gi det.

Jeg blir her i natt

Jeg ser stadig opp mot månen og tenker tilbake til ungdomsversjonen av meg selv.

Hva hadde gjort min tilværelse bedre? Hva kunne påvirket mine valg i livet, gode som dårlige?

Jeg deler min historie – fordi som ungdom hørte jeg et lignende foredrag av Grete Lillian Moen. Hun hadde også en vanskelig oppvekst i likhet med den jeg stod i der og da – og det gav meg følelsen av å ikke stå alene. Og hun stod der som et bevis på at man kan komme seg ut av det, om man bare legger inn innsatsen. Jeg så ikke bare en historie – jeg så en flott og dyktig dame, som på tross av sin oppvekst, hadde spiret opp fra asfalten og glødet som et løvetann. Jeg vil være et slikt løvetann. Men dit kommer jeg ikke alene.

Så jeg begynte i det små og fortalte en kompis av meg en mild historie: «Dette er ikke så brutalt, men tenkte det er verdt å dele. Jeg fant moren i overdose, og jeg var ansvarlig for å ringe ambulansen som 10 åring». Istedenfor en nikkende forståelse og «vel, slikt er livet i blant», så hisset kompisen seg opp i mot meg. Han ble irritert på meg fordi jeg fortalte historien med letthet og litt humor – for det var jo ingen big deal? Men det var det i følge han. Jeg forstod ikke. Hadde jeg blitt helt nøytralisert?

Broren min fikk en mentor via kulturskolen han gikk til - en mer eller mindre ung farsfigur som så han for sine interesser og væremåte. Jeg hadde derimot ikke en slik mentor-rolle. Men jeg har erfart hvor mye små ord og setninger påvirker oss på godt og vondt - og spesielt når det kommer fra en autoritet. Så jeg dro til fastlegen min for å snakke om min frykt for å oppleve mammas selvmordsforsøk på nytt. For hun snakket åpenlyst om disse planene. Legen viste forståelse og jeg følte meg sett i et lite øyeblikk. Man så sier han noe jeg aldri hadde forventet å høre:

«Det er nok bedre at hun bare gjør det»

«Hva?»

«Det vil bli lettere for deg om hun bare tar livet sitt.

Det blir 150 kroner det»

Jeg husker heldigvis flere positive opplevelser, enn slike negative. I ungdommen fikk jeg en interesse som ingen av de andre i familien hadde - film. Jeg overbeviste meg selv om at jeg skulle bli en filmskaper og begynte å arbeide hardt med mine filmprosjekter. Jeg var blant de eneste ungdommene i byen som gjorde dette, og dermed fikk jeg stor interesse fra likealdrende som ville bli med på prosjektene mine.

Det var spesielt viktig for meg at kontaktlæreren min viste interesse for denne hobbyen. Han spurte alltid hvordan det gikk og hvordan det går med den neste YouTube episoden. Han gav oss tilgang til å filme på skolen og gav oss tips når vi etterspurte. Dette var min interesse - meg og meg alene - Ikke familiens - min interesse - og dette ble sett. Jeg hadde faktisk en kunnskap å gi tilbake til læreren, og han var like nysgjerrig hver gang.

Det å bli sett for noe annet enn skoleprestasjon og andre hverdagslige forventninger - det betyr så utrolig mye fordi det er så personlig. Og dette gjaldt broren min også - han likte ikke skolen. Det passet ikke han. Okey, greit. Men han hadde et talent når det kom til å skape kultur for ungdom. Han fikk og får fortsatt ungdom til å føle seg sett gjennom sitt arbeid i kulturskolen. Dette betyr så utrolig mye - ikke bare for de som har det vanskelig. Alle.

Men det har tatt tid. Jeg har arbeidet hardt å bryte prestasjonsmønsteret - det å hele tiden føle at man må arbeide hardere. Hvile er for de som ikke klarer det i livet, tenkte jeg. Men en dag stopper en teaterlærer meg i en tirade om å ikke ha arbeidet hardt nok.

«Erling... Erling... bare stopp....

Jeg ser at du jobber hardt. Det ser vi alle. Det er ikke en tvil engang.

Erling... Du er god nok.... Du er god nok...»

Jeg hadde aldri hørt dette før. For det forventes alltid at jeg kunne gjøre mer.

Jeg er god nok... Min persepsjon av virkeligheten var falsk. Mine standarder var urealistiske. For alt i alt handler det om å leve på en måte som gjør deg lykkelig - ikke sant? Jeg var ikke lykkelig? Og jeg forstod aldri hvorfor... Så å høre disse ordene... så fikk jeg følelsen at jeg var verdt noe - ubetinget verdt noe. Bare for å være... meg?

I samarbeid med terapeut øvde jeg på å «være meg selv». Slippe grepet om det jeg opplevde å ha kontroll over. Og bare å være. Og det høres så fucka ut - hvorfor må man øve på å bare være?? Men dette måtte jeg. Og selv om jeg nå er singel, ikke har nådd drømmejobben min enda og ikke har den beste økonomien - så er jeg lykkelig. Det hadde aldri vært mulig uten disse ordene. Uten disse menneskene som tok seg tiden til meg - uten at det gav dem noe tilbake.

Og... Pappa ble også en av dem.

For det året jeg flyttet til Spania for å endelig oppleve verden - så fikk jeg en fallback. Jeg er usikker på hvorfor - men jeg måtte kjempe min tøffeste kamp noen sinne med depresjonen. Jeg ville bare dø. Og denne gangen var det ikke fordi jeg ikke følte meg verdt - men livet mitt mistet plutselig mening for meg. I denne perioden var faktisk pappa den som betydde mest...

For i motsetning til vennene mine, så ringte han faktisk meg og lurte på hvordan det gikk. Det er noe fucka med guttekulturen - for vi er jo venner, men man ringer hverandre ikke om det ikke er en spesifikk grunn til det. Å ringe å høre hvordan det går, er for vårt samfunn ikke gyldig nok. Sorry, Jeg bare forstår det ikke?

Så pappa ble redningen min. Til tross for alt, så ble han den viktigste personen i livet mitt i denne perioden.

Så jeg spurte meg selv - vil jeg komme hjem til en ny pappa?

Har pappa forandret seg?

GLASSKÅR

Nå som både jeg og broren min hadde vokst opp, var det ingen grunn for mamma å holde lag med pappa, så hun skilte seg fra han. Til vår overraskelse gikk dette veldig inn på han. Han stoppet å spise og la seg en forventning at jeg skulle passe på han. Men hvordan skal man hjelpe en mann som ikke vil ha hjelp, fordi han er for skamfull.

Men jeg har lært nå. Og ikke på egenhånd - nei. Jeg har lært fra alle dere. Lærere, kulturskolelærere, kollegaer, terapeuter, venner og mange flere. Flere som så meg for den jeg var og aksepterte mine grenser og behov. Så... jeg svelget dypt....

«I dag er siste dagen du ser meg pappa....

Du må passe deg selv fra nå av.... God jul....»

Jeg lukket døren og så meg ikke tilbake.

For i vinduet visste jeg at pappa stod å gråt...

Jeg satt meg i bilen til bestekompisen min. Han spurte:

«Går det bra?»

«Ja, nå går det bedre»

Men av og til ser jeg opp på månen og tenker tilbake på barndomsrommet mitt. Det rommet jeg vet han sover på fra tid til annen i minnet om meg. Og jeg bærer på et lite håp om at han vil forandre seg. At han en dag vil synge denne sangen til meg. Men innerste inne... vet jeg at dette aldri vil skje.

THIS TIME